

**Силабус курсу “Етнопсихологічні риси українців”
2020–2021 навчального року**

Назва курсу	Етнопсихологічні риси українців
Адреса викладання курсу	Інститут народознавства НАН України
Науковий відділ за яким закріплена дисципліна	Відділ етнології сучасності
Галузь знань, шифр та назва спеціальності	03 гуманітарні науки; 032 історія та археологія
Викладач курсу	Балагутрак Микола Петрович , кандидат історичних наук, старший науковий співробітник з етнології
Контактна інформація викладачів	balahutrak@ukr.net
Консультації по курсу відбуваються	Щовівторка, 14:00–15:00 год. (пр. Свободи, 15, каб. 40)
Інформація про курс	Курс допоможе знайти відповіді на наступні питання: 1) Який зміст основних понять етнопсихології: етнос, нація, культура, культурна трансмісія, психічний склад етносу, національний характер, менталітет, етнічна свідомість, етнічна самосвідомість, етнічна ідентичність, маргінальність, етнічна диспозиція, етнічна установка, етнічний стереотип, аутостереотип, гетеростереотип, етнічний конфлікт; 2) Чому між етносами виникають конфлікти і яким чином вони регулюються; 3) Що таке етнічна самосвідомість і як вона виражається у міжетнічних стосунках; 4) Які базові категорії народної релігійності; 5) Яка сутність і значення релігії як психологічного і соціального феномену; 6) Які особливості психології релігійної людини.
Коротка анотація курсу	Курс “Етнопсихологічні риси українців” є дисципліною за вибором зі спеціальності 032 історія та археологія для освітньої програми, яка викладається в 5 семестрі в обсязі п’яти кредитів (за Європейською Кредитно-Трансферною Системою ECTS).
Мета та цілі курсу	Мета курсу – сформувані у аспірантів базові теоретико-методологічні знання та практичні навички для дослідження основних етнопсихологічних рис українського народу. Завдання курсу – поглиблення знань з історії української етнології; вдосконалення навичок застосування етнопсихологічної методології до історичного, етнографічного та соціологічного матеріалу.
Література для вивчення дисципліни	Антропологія трансформацій: українське суспільство в умовах глобалізації та міжкультурної взаємодії: кол. моногр. Київ: Дуліби, 2018. 184 с. Балагутрак М. Генеза етнопсихології в Україні XIX ст.: історико-етнологічний аспект. Львів: Інститут народознавства НАН України, 2007. 224 с. Бороноев А.О., Павленко В.Н. Этническая психология. СПб., 1994. Введение в этническую психологию / Под ред. Ю.П. Платонова. СПб., 1995.

Галайчук В. Українська міфологія. Харків: КСД, 2016. 288 с.

Гарасим Я. Національна самобутність естетики українського пісенного фольклору. Львів: НВФ «Українські технології», 2010. 376 с.

Гримич М. В. Традиційний світогляд та етнопсихологічні константи українців (Когнітивна антропологія). Київ: Віпол, 2000. 380 с.

Грушевський М., Кузеля З. Дитина у звичаях і віруваннях українського народу. Репр. вид. 1907 р. Київ: Інтелектуальна книга, 2017. Ч. 2. 196 с.

Диса К. Історія з відьмами. Суди про чари в українських воєводствах Речі Посполитої XVII – XVIII століття. Київ: Критика, 2008. 302 с.

Десятников І. В. Наймана праця у сільському господарстві України в кінці XIX – на початку XX ст. Черкаси, 2010. 202 с.

Дяків В. Народно-релігійний рух в етнокulturі українців (20-30-ті роки XX ст.). Київ: Наукова думка, 2019. 198 с.

Етнопсихологія / За ред. Л.Е. Орбан-Лембрик. Івано-Франківськ, 1994.

Ігнатенко І. Жіноче тіло у традиційній культурі українців. Київ: Дуліби, 2013. 228 с.

Ігнатенко І. Чоловіче тіло у традиційній культурі українців. Харків: КСД, 2016. 224 с.

Касьянов Г. Теорії нації та націоналізму. Київ: либідь, 1999. 352 с.

Кісь О. Жінка в традиційній українській культурі (друга половина XIX – початок XX ст.). Львів: Інститут народознавства НАН України, 2012. 287 с.

Комарек С. Чоловік як еволюційна інновація? Есеї про чоловічу природу, сексуальність, життєві стратегії та метаморфози маскуліності. Львів: Априорі, 2018. 432 с.

Лебедева Н. М. Введение в этническую и кроскультурную психологию. Москва, 1998.

Лебон Г. Психология народов и масс. СПб., 1995.

Личность, культура, этнос: современная психологическая антропология / Под общей ред. А. А. Белика. Москва Смысл, 2001. 555 с.

Лурье С.В. Историческая этнология. Москва, 1997.

Марценюк Т. «Захисники галактики»: влада і криза в чоловічому світі. Київ: Комора, 2020. 256 с.

Марценюк Т. Чому не варто боятися фемінізму. Київ: Комора, 2018. 328 с.

Павленко В.М., Таглін С.О. Етнопсихологія: Навчальний посібник. Київ: Сфера, 1999. 408 с.

Павлюк С. Енциклопедичний словник понять і термінів з етнології. Львів: Інститут народознавства НАН України, 2020. 448 с.

Пірен М. І. Основи етнопсихології. Київ, 1998.

Перехресні стежки українського маскуліного дискурсу: Культура й література XIX – XXI століть / А. Матусяк [ін]; за ред. А. Матусяк. – Київ: Laurus, 2014. 368 с.

Платонов Ю.П. Этническая психология. СПб.: Речь, 2001. 320 с.

Платонов Ю.П., Почебут Л.Г. Этническая социальная психология. СПб., 1993.

Сегеда С.П. Українська антропологія: Курс лекцій. Київ, 1995.

	<p>Турунен А. Дух сп'яніння. Алкоголь: Історія звичаїв уживання алкогольних напоїв. Київ: Ніка-Центр, 2019. 248 с.</p> <p>Этническая психология и общество / Под ред. Н.М. Лебедевой. Москва, 1997.</p> <p>Чмелик Р. Мала українська селянська сім'я другої половини ХІХ – початку ХХ ст. (структура і функції). Львів: Інститут народознавства НАН України, 1999. 142 с.</p> <p>Чмелик Р. Сучасний українсько-польський кордон: виміри ідентичності. Львів: Інститут народознавства НАН України, 2017. 352 с.</p> <p>Чорній П. Етнічні групи Галичини міжвоєнного періоду: міжетнічне (спів)життя та соціокультурні трансформації. Львів: Інститут народознавства, 2018. 316 с.</p> <p>Янів В. Нариси з історії української етнопсихології. Київ: Знання, 2005.</p>
Тривалість курсу	150 год
Обсяг курсу	50 год аудиторних занять (з них 26 год лекцій, 24 год семінарів), 70 год. самостійної роботи та 30 год на виконання індивідуального проекту
Очікувані результати навчання	<p>У результаті вивчення навчальної дисципліни аспіранти повинні:</p> <p>знати:</p> <ul style="list-style-type: none"> – зміст основних понять етнопсихології: етнос, нація, культура, культурна трансмісія, психічний склад етносу, національний характер, менталітет, етнічна свідомість, етнічна самосвідомість, етнічна ідентичність, маргінальність, етнічна диспозиція, етнічна установка, етнічний стереотип, аутостереотип, гетеростереотип, етнічний конфлікт; – чому між етносами виникають конфлікти і яким чином вони регулюються; – що таке етнічна самосвідомість і як вона виражається у міжетнічних стосунках; – базові категорії народної релігійності; – сутність і значення релігії як психологічного і соціального феномену; – особливості психології релігійної людини. <p>вміти:</p> <ul style="list-style-type: none"> – застосовувати різні методи для дослідження психологічних особливостей етносу; – пропонувати шляхи та способи подолання етнічного конфлікту; – консультувати щодо особливостей комунікації з представниками різних етнічних спільностей; – визначати психічні особливості людей різних культур; – ідентифікувати індивідуально-психологічні особливості людини; – об'єктивно оцінювати різноманітні релігійні явища, процеси в суспільстві; – проводити дослідження народної релігійності; <p>– аналізувати статистичні дані, які стосуються релігійних проявів.</p>
Ключові слова	Етнопсихологія, народний світогляд, етнос, нація, культура, культурна трансмісія, психічний склад етносу, національний характер, менталітет, етнічна свідомість, етнічна самосвідомість, етнічна ідентичність, маргінальність, етнічна диспозиція, етнічна установка, етнічний стереотип, аутостереотип, гетеростереотип, етнічний конфлікт
Формат курсу	Очний

Теми	<p>Тема 1. Ідеї про «дух народу» доби Романтизму. Поширення етнопсихологічних поглядів в Україні першої половини XIX ст.</p> <p>Тема 2. Етнопсихологічні ідеї Миколи Костомарова</p> <p>Тема 3. Етнопсихологічні ідеї провідних українських вчених другої половини XIX ст.</p> <p>Тема 4. Етнопсихологія в Україні в XX – на початку XXI ст.</p> <p>Тема 5. Поняття традиційного світогляду. Структура та рівні світогляду.</p> <p>Тема 6. Етнос – народ – нація. Поняття національного характеру.</p> <p>Тема 7. Уявлення українців про себе та про іншого (сусіда, ворога та ін.)</p>
Підсумковий контроль, форма	<i>Залік</i> проводиться у формі презентації-захисту індивідуальної рецензії-огляду монографічного дослідження.
Пререквізити	Для вивчення курсу аспіранти потребують базових знань з української історії XIV-XIX ст. та новітньої історії (XX – початку XXI ст.), з етнології, антропології, релігієзнавства.
Навчальні методи та техніки, які будуть використовуватися під час викладання курсу	Презентація, лекції, семінари, практичні, групові завдання, індивідуальні проекти
Необхідне обладнання	проектор та ноутбук.
Критерії оцінювання (окремо для кожного виду навчальної діяльності)	<p>Оцінювання проводиться за 100-бальною шкалою. Бали нараховуються за таким співвідношенням:</p> <p>присутність та активність – 30 %</p> <p>самостійне опрацювання наукової літератури – 20 %</p> <p>пошукова робота та індивідуальне дослідження – 40 %</p> <p>рецензія та захист дослідження – 10 %</p> <p>Відвідування занять є невід’ємною складовою навчання. Очікується, що студенти відвідають усі лекції і практичні заняття курсу.</p> <p>Письмові роботи: Підготовка розгорнутої рецензії-огляду однієї із праць з запропонованого переліку.</p> <p>Академічна доброчесність: Очікується, що роботи студентів будуть їх оригінальними дослідженнями чи міркуваннями. Відсутність посилань на використані джерела, фабрикування джерел, списування, залучення сторонніх осіб до виконання завдань становлять, але не обмежують, приклади можливої академічної недоброчесності. Виявлення ознак академічної недоброчесності у роботі студентів є підставою для її незарахування, незалежно від масштабів виявленого плагіату чи обману. Жодні форми порушення академічної доброчесності не толеруються.</p> <p>Література. Наукова література, яку студенти не зможуть знайти самостійно, буде їм надана в паперовому/електронному вигляді для особистого використання виключно в освітніх цілях (без права її передачі третім особам чи поширення).</p>
Форма заліку	Залік відбувається у формі захисту розгорнутої рецензії-огляду однієї із праць із запропонованого переліку.
Опитування	Анкету з метою оцінювання якості курсу буде надано після завершення курсу.